

Schmidt Petra-Soós Hajnalka

A HAZAI KATASZTRÓFAVÉDELMI PREVENCIÓS HAJLAM MÉRTÉKE, MINT A MAGYARORSZÁGI KULTÚRANTROPOLÓGIAI SAJÁTOSSÁGOK FÜGGVÉNYE

Absztrakt

Ahhoz, hogy a katasztrófák megelőzése sikeres legyen, nem elegendő csak a katasztrófavédelem szervezeti rendszerét megfelelően kialakítani, szükséges az adott ország társadalmi berendezkedését, valamint kulturális szokásait is figyelembe venni. A cikk ebből az alapvetésből kiindulva mutatja be a hazai katasztrófa elleni védekezést befolyásoló kultúrantropológiai sajátosságokat, kezdve elsőként a katasztrófavédelem fogalmi meghatározásával. Ezt követően bemutatja a katasztrófák elleni prevenció lehetőségeit, azokat az információkat amelyek ennek megszervezéséhez elengedhetetlenek. A tanulmány központi részében megismerhetjük a téma szempontjából releváns kulturális, társadalmi sajátosságokat és azok hatásait, valamint a geográfiai adatok megismerésének és kezelésének fontosságát a védekezés megtervezésének szempontjából.

„ Ahhoz, hogy megértsünk egy művet, tekintetbe kell vennünk a népet, amely alkotta, az erkölcsöket, amelyek sugallták, és a környezetet, amelyben született.”

(Hippolyte Taine)

Amint az, az idézetben is olvasható a mű megértése, jelen esetben a félelemérzet és- vagy biztonságtudat egyénen belüli, illetve lakossági/társadalmi differenciáltsága nagyban függ az emberek kulturális értékeitől, a vallásától, a jólét iránti igényétől, országa, közössége biztonságkultúrájától, képzettségi szintjétől és még sorolhatnánk.

Az ember természetéből adódóan eredendően fél. Fél minden ismert és ismeretlen veszélytől, természeti és- vagy civilizációs katasztrófától, önmagától.

A (teljes) biztonságra való törekvés szolgáltatott alapot a katasztrófavédelem szervezeti létrejöttének, melynek célja a lakosság élet és anyagi javainak védelme a veszélyhelyzeti szintet megközelítő vagy azt elérő események előtt, alatt és után.

A megelőző védelmi tevékenységet más néven prevenciónak nevezzük. A sikeres prevenciós képesség sok kulturális természeti és társadalmi érték függvénye. A megelőző tevékenységnek mindenkor alkalmazkodnia kell a hazai specifikumokhoz, mint Magyarország típuskatasztrófái, veszélyeztetettségének mértéke, a veszélyek területi eloszlása, az ott élő népesség összetétele, a rendelkezésre álló infrastruktúra, a védelmi erők felkészültsége, a lakosság felkészítettsége, érzékenysége, befogadó készsége, anyagi jóléte, biztonságtudata vagy akár a lakosok vallási meggyőződése, mind-mind a védekezés sikerességét befolyásoló tényezők.

Összefoglalva azt mondhatnánk, hogy a lakosság részéről tanúsított prevenciós igény, csak úgy, mint a felénk tanúsított megelőző tevékenység (felkészítés, tájékoztatás) a hazai kultúrantropológiai sajátosságok figyelembevételének függvénye.

Hogy van-e létjogosultsága a kérdésnek, mely a kultúra társadalomban betöltött szerepét vitatja? Minden bizonyossággal, tényként állítható, hogy nincs. Hiszen a társadalomnak nincs olyan eleme, mely nélkülözheti e tudományterület valamely részét, annak eredményeit, információit. Rendszere első olvasatra kaotikusnak tűnhet, ám a tudományterületeken belüli rétegeltsége gyökérszerűként szövi át azokat, egyúttal vázat, támasztékot is nyújt a tervezéskor, a műveletek sikerre vitelekor.

Ma, a társadalom bármi nemű védelmi mechanizmusának megtervezésekor elengedhetetlen az adott ország, térség, közösség, kultúrantropológiai ismerete. Legyen szó egy katonai rendfenntartó afganisztáni műveletről, vagy egy nagy tiltakozást kiváltó katasztrófavédelmi-árvízvédelmi gát megépítéséről a budapesti Római Parton, akár egy rendőrség által közrendfelvigyázott focimeccsről.

Ha életvédelmi megoldásokat keresünk, minimális hibahatárra kell dolgoznunk.

1. KATASZTRÓFAVÉDELEM ÉS AMI MÖGÖTTE VAN

A katasztrófa görög eredetű szó [katastrophé]. Szinonímája lehet a rendkívüli méretű elemi csapás, tömeges szerencsétlenség, baleset, teljes összeomlás, hirtelen bekövetkező végzetes esemény, válságos állapot, vagy akár sorsfordulat is.

Fogalmának meghatározása során különböző megközelítésekkel találkozunk. A kárt szenvedett egyén számára a társadalmilag jelentéktelen történés is lehet katasztrófa. Egy család katasztrófaként éli meg, ha leég a házuk, vagy azt elmossa az árvíz, esetleg meghal egy szerettük.

Jogsabályi meghatározásban a katasztrófa: *a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetve e helyzet kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeit, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételét igényli.*¹

Mára már mindennaposokká váltak a katasztrófák, legyen szó természeti vagy civilizációs katasztrófáról. Szinte alig múlik el nap anélkül, hogy a média ne közvetítene, ne hozná be a lakásunkba, hogy a világ valamely szegletében emberek halnak meg és-vagy jelentős anyagi károkat szenvednek valamilyen katasztrófa következtében.

Magyarország területe természetföldrajzi értelemben "mérsékelt veszélyességű" a természeti és civilizációs jelenségek által keletkező veszélyek, katasztrófák tekintetében. Legnagyobb kárt a globális éghajlatváltozás ütemgyorsulásának következményeként fellépő meteorológiai, hidrometeorológiai események (ár-belvíz, aszály) okozzák.

A civilizációs katasztrófák szempontjából a legnagyobb figyelmet a veszélyes ipari üzemekre, veszélyes ipari tevékenységekre, a veszélyes anyagok szállítására, tárolására, illetve a természeti környezetbe való emberi beavatkozások következményeire kell fordítani.

¹ 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

Ezen helyzetek megoldására, kezelésére, valamint elsődleges szempontként megelőzésére jött létre hazánkban a katasztrófavédelem szervezeti rendszere.

A katasztrófavédelem célja a fent említettek ismeretében tehát nem más, mint a védekezés egységes rendszerének létrehozásával és működtetésével, a mindenkor rendelkezésre álló erők hatékony felhasználásával, az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságának fokozása, a nemzeti vagyon védelme, az emberi környezetnek a kritikus események következménye elleni megóvása, valamint az emberek biztonság tudatának formálása, erősítése. [1]

A védelem megnyilvánulásának szakaszai a megelőzés, elhárítás és helyreállítás területeire korlátozódik, természetesen különböző feladatokkal, eszközökkel.

Mindközül legfontosabb a megelőzés, a már oly sokszor emlegetett prevenció, az esetlegesen bekövetkező kockázatok minimalizálása.

Preventív minden olyan tevékenység, mely a katasztrófát előidéző okok megszüntetését, következményeinek csökkentését szolgálja.

1.2. PREVENCIÓ ÉS LEHETŐSÉGEI

A megelőzés a katasztrófa bekövetkezte előtti védelmi állapotot jelenti. Az esélyt az elhárításra, az előidéző okok megszüntetésére, a következmények minimalizálására.

Mint, minden folyamat ez is különböző szinteken valósul meg, különféle lépések megtételét igényli.

Elsőként meghatározzuk a feladatot, melyet az információ begyűjtés széles bázisának megteremtése követ. Ha az előkészítő tevékenység révén elegendő információ áll rendelkezésünkre, megkezdődhet azok elemzése, feldolgozása majd a veszély azonosítása, annak értékelése. Kockázat csökkentésre léhozott terveket készítünk, melyeket feladatorientált felkészítéssel, támasztunk alá. Végezetül pedig eljutunk a lakosság tájékoztatásához, esetleges felkészítéséhez.

Mik a legfontosabb elemek, információk melyek nélkül lehetetlen a prevenció?

Az esemény ismerete melytől tartunk, az esemény bekövetkeztének helyszíne, kiinduló esetleg végpontja, következményeinek kiterjedése, lakossági (élet és anyagi) érintettsége. Csupa földrajzi vonatkozású információ. Tehát a katasztrófavédelem feladatainak már első

szintjén belép a geográfia, mint részterület, ezen belül pedig rengeteg kulturális sajátossággal találkozhatunk.

Amint azt a bevezetőben is említettük, a katasztrófavédelmi prevenciót indíttatásában két részre csoportosíthatjuk.

- Jogszábaályilag kötelezővé tett, szervezeti keretek között futó szaktevékenység
- Lakossági indíttatású, belső hajlamból fakadó, félelemérzeten alapuló társadalmi igény

A két csoport, merőben más elveken alapszik, merőben eltér a feladat illetve cselekvési körök, ám végeredményként és célként ugyanazt tűzik ki maguk elé, mégpedig a lakosság élet- és anyagi javainak védelmét, a biztonság megteremtését, az élet feltételeinek folyamatos biztosítását.

Jelen cikkünkben e pontokra kívánunk részletesen kitérni, bemutatva a kulturális sajátosságok, valamint az urbanizációs folyamatok szerepét az egyén félelemérzetének, továbbá prevenciót igénylő hajlamának alakulása szempontjából. Igyekszünk kitérni e hajlam mérési, valamint annak tudatos formálási lehetőségeire.

2. AMIKOR A KATASZTRÓFAVÉDELEM ÉS A KULTÚRA TALÁLKOZIK

Minden katasztrófa típusától függetlenül rendelkezik bekövetkezési hellyel, kiinduló ponttal, más néven epicentrummal. Ezek meghatározása a földrajzi paraméterek szerint történik. Általában meghatározható még a terjedési sebesség, irány, terjedési sugár melyet térképen ábrázolunk különböző térinformatikai eszközrendszerrel.

Az esemény lehatárolása, a veszély felmérése, a szükséges beavatkozási feladatok megléte után az adott térség kultúrantropológiai felmérése következik.

A szükséges információk tudatában megindulhat a katasztrófavédelmi szaktevékenység, adott esetben beavatkozás.

A beavatkozás eredményessége sok esetben egyik oldalról a szakemberek felkészültségén, másik oldalról a társadalom befogadó-és segítőkészségén is múlik.

A hazai társadalom biztonság és felelem érzete számtalan kulturális tényező eredménye. Hat rá az egyén neme, a kora, az iskolázottsága, vallási-politikai meggyőződése, társadalomban

betöltött szerepe, anyagi jóléte, biztonságkultúrája, a lakhelyének katasztrófaveszélyeztetettségi szintje, típuseseményei, védelmi struktúrája, betelepültsége stb.

Egy jobb anyagi körülmények között élő egyén veszélyérzete arányosan nő vagyonának mértékével, ellenkező esetben pedig a nincstelenség érdektelenséget is kiváltó ok lehet, hiszen az azonnali területelhagyást nem akadályozza az értékféltség.

Egy-egy katasztrófa/havária esemény bekövetkezésekor ezen egyének segítségnyújtó magatartása is eltérő. Míg a jobb anyagi körülményekkel rendelkezők aktívabban, addig a kisebb vagyonnal rendelkezők általában passzívabban állnak ezen esetekhez.

A beavatkozás szempontjából természetesen a közösségi magatartás is mérvadó. Ha egy összetartó közösségről beszélünk, könnyebben és gördülékenyebben megy a segítségnyújtás, mint a széthúzóak tekintetében. Itt is érvényesül az elv, miszerint a kisebb létszám nagyobb összetartást, míg a nagyobb létszám kisebb összetartást eredményez.

Nem mindegy ugyanakkor az sem, hogy a beavatkozást igénylő területen élők milyen vallást gyakorolnak. Nem egy olyan esettel találkoztunk már, amikor bigott, eltökélt hívők Isten jogos büntetésének vélték egy-egy természeti eseményt. Úgy gondolták, hogy a csapást mely őket sújtja megérdemlik, ezért nem voltak hajlandók együttműködni (pl. árvíz, villámcsapás, földrengés idején elhagyni lakásukat). Életük védelme érdekében olykor erőszakot kellett alkalmazniuk a beavatkozóknak, akik ilyen esetekben rendőri, katonai biztosítás mellett vonulnak helyszínre.

Még ma is sok hazai település van, ahol a helyi plébánost érdemes kiképezniük a katasztrófavédelmi szakemberek arra, hogy kiemelt vagy rendkívüli időszakban ő irányítsa, tájékoztassa majd a híveket.

(Érdekes, ám megkérdőjelezhetetlen tény, hogy kisebb településeken a legnagyobb szava, vagy éppen szavahihetősége nem a polgármesternek, hanem a plébánosnak és a kocsmásosnak van.)

A vallási hovatartozás mellett épp oly fontos az adott társadalom iskolázottságának felmérése. A tudatlanság, az ismerethiány, a meg nem értés mind katasztrófasúlyosbító tényező lehet. Tisztában kell lenni a térség szellemi képességeivel, hiszen nem mindegy miként kommunikáljuk le a veszélyhelyzetet számukra, nem mindegy miként kérjük meg őket az irányadó magatartási szabályok betartására, vagy készítjük fel őket az esetlegesen bekövetkező eseményekre.

Bizonyított, hogy az „intelligensebbnek” vélt, iskolázottabb emberek hamarabb ismerik fel a veszélyt, sajátítják el az irányadó magatartás szabályait, értik meg a körülöttük zajló eseményeket, ezáltal viselkedésük pánikmentesebb, ön- és életmentőbbé válhat. Az ő esetükben alakul ki leginkább az igény, a belső indíttatás a megelőzésre.

A politikai nézet ma már csak úgy, mint a vallás, igen meghatározó eleme a társadalmaknak. Sokszor érdemes feltérképezni a mintaterület politikai hovatartozását, megoszlását. A mindenkori kormányzat megosztja az embereket, sokan mellette, de ugyanannyian vannak ellene is. A baj minden esetben az aktuális ellenzékkel adódhat. Több olyan esettel találkozhattunk az elmúlt évtizedben, amikor pl. lakástűz, árvíz vagy közlekedési baleset esetén, a kárt szenvedő alany nem tett semmit, nem indította meg sok esetben még önmentését sem, mondván, hogy azért fizet adót, hogy ezt a kormány és az általa fizetett szakszerv megtegye helyette. Gátszakadások, gátépítések alkalmával ez még ma is folyamatosan visszatérő probléma, bár itt kell megemlíteni, hogy például az idei 2013-as dunai ár idején sohasem látott összefogás volt tapasztalható.

Ugyancsak érdekes kérdés a hermetikusan elzárt települések kultúranropológiai vizsgálata is. Csak úgy, mint az Afganisztánba, Irakba küldött katonáink esetében, a beavatkozás, a megelőző tevékenység komoly előismeretek meglétét teszi szükségessé. Sok társadalmi csoportnak vannak speciális szabályai, melyeket ha nem tartunk be belépéskor, hiteltelenné válunk, elfordulnak Tőlünk, ellenségessé válnak, meggátolják ezzel a közreműködést. Ilyen esetekkel elsősorban a határ mellett találkozhatunk, ahol a zárt közösség kirekeszti az idegent, nem fogadja el annak érveit, mondjon bármit is, csak azért mert kívülről érkezik. Itt mindig a vezetőt kell meggyőzni, az ő segítségét kell kérni.

A helyzet kísértetiesen hasonlít a zárt vallási közösségek esetére, ahol a plébános szava a döntő vagy a kisebbségek tekintetében ahol pl. a cigányvajda szavát semmi és senki sem írhatja felül.

Nem szabad megfélekedezni az idegen anyanyelvű holland, német stb. nemzetiség lakta falvakról sem, ahol a lakosok nagy része nem beszéli a magyar nyelvet. Ebben az esetben a tolmács azonnali megléte elengedhetetlen.

A fejezet legelején említett nem és kor szerinti megoszlás bár elenyészőnek tűnik ám koránt sem az. Az előregedő települések, különösen kis, elzárt falvak esetében fontos ez, hiszen

az idős emberek aktivitása, életszemlélete, élni akarása sok esetben alacsonyabb intenzitású ezért különleges beavatkozási állományt igényel. Hajlamosak elhagyni magukat, elfogadni az egyes helyzeteket a küzdés halvány jelét sem tanúsítva.

Árvízi elöntés, meteorológiai esemény (erős fagy) esetén sem kérnek segítséget, sok esetben nem is jeleznek, elbújnak az őket kereső mentőegységek elől. A téli fagyok idején az idősek (főként az egyedül élők) különleges figyelmet igényelnek.

Gyerekek vonatkozásában is megkülönböztetett figyelem szükséges, hiszen ott az érdektelenségnek nyoma sincs, ám szinte mindig felváltja azt a kíváncsiság, melyet a félelemérzet hiánya, a veszély-felismerési képesség tompasága csak erősít. Az ő esetükben a rend fenntartása nehezebb, hiszen az előbbieket furcsa paradoxonaként, míg a félelemérzet és helyzetfelismerés csekélyebb, a pánik kialakulásának esélye lényegesen nagyobb. A viselkedés irányítatlanná, önveszélyessé válhat. Ezért is fontos a már óvodáskorban elkezdett fegyelemre, szófogadásra szoktatás az óvodai vezetők, osztályfőnökök, igazgatók részéről.

„Az óvodai oktatás jelentőségét általában nem értékeli kellően, pedig ennek az oktatási formának igen nagy jelentősége van az alapvető kulturális-civilizációs normák és ismeretek elsajátításában, a szocializációban.” [2]

A nemenkénti megoszlás is érdekes paraméter lehet egy megelőző lakossági felkészítés esetén, hiszen a nők esetében nagyobb az érzékenységi ráta, hamarabb veszítik el az ítéliképeségüket, könnyebben esnek pánikba, több esetben szükséges a pszichológiai utógondozás, ám precízebbek, pontosabbak és megbízhatóbbak, kompromisszumkézszebbek, mint a férfiak.

3. A KULTÚRA ÉS A GEOGRÁFIA KAPCSOLATA, KATASZTRÓFAVÉDELMI ASPEKTUSBÓL VIZSGÁLVA

Az előre jelezhető katasztrófa események (természeti jellegű katasztrófák) szempontjából láthatjuk, hogy különösen fontos a geográfiai és kulturális háttértámogatás, hiszen a megelőző tevékenység csakis erre épülhet.

Ismerni kell az epicentrumot, a földrajzi elhelyezkedést, domborzati viszonyokat, a területen élők számát, megoszlását, kultúráját azaz a veszélyeztetettek körét, az esemény haladási irányát, levonulási idejét, sebességét, az azt befolyásoló egyéb meteorológiai viszonyokat, a megközelíthetőség útvonalait. Kockázatelemzés elkészítésénél elengedhetetlen ezen információk pontos ismerete. Nincs ez másként az előre nem jelezhető katasztrófáknál

sem. Ott az elmúlt évek, évtizedek statisztikai adataira támaszkodva készül el az ez irányú tervezés.

Amint a napjaink legégetőbb környezeti problémája, a globális éghajlatváltozás ütemgyorsulásának következményeként fellépő extrém meteorológiai, hidrometeorológiai esemény gyakoriság és intenzitásnövekedési scenáriók mutatják, hazánkban jelentősen megnő az egyes események bekövetkezési valószínűsége illetve hatásterülete.[3]

Erre az úgynevezett éghajlati modellek szolgáltatnak jövőbe mutató adatokat, melyekkel már megindulhat egy alku alapú tervezési metodika, azaz olyan veszélyhelyzeti megelőző terv készítése melynek alapját a bizonytalan ám várható események adják.

A geográfiai és kulturális információk egybeolvasztása adja a felkészítők, és beavatkozók legfontosabb információit. A legtökéletesebb egy bármikor rendelkezésre álló ez irányú térképi megjelenítés lenne, mely lekérdezés útján azonnal adatokat szolgáltatna, megkönnyítve ezzel a mentést, sikeresebbé téve a beavatkozást, legyen szó azonnali beavatkozásról vagy hosszú távú felkészülési stratégia megteremtéséről.

Az információk sok esetben már ma rendelkezésre állnak, ám nincsenek egységes keretbe foglalva, mely véleményünk szerint nagy hiba. (Az összehangoltság megléte elengedhetetlen.)

A katasztrófavédelemnek rendelkeznie kéne Magyarország minden négyzetméterének kultúrantropológiai adatával, hiszen mint döntéshozó szerv, mindenre kiterjedő elemzést kell végezni az egyes beavatkozások előtt. E háttértámogató adathalmaz sajnálatos módon a mai napig nem áll rendelkezésre.

BEFEJEZÉS

Míthogy a kultúrantropológiai háttér információk megléte szociológiai és földrajzi kutatásokat igényel, így ezen felmérések lekérdezése minden esetben e szakemberek feladata. A katasztrófavédelem itt csak, mint információ feldolgozó, mind inkább használó jelenik meg.

A prevenció iránti lakossági igény felmérését azonban már ők kell, hogy végezzék. Erre a nyílt lakossági fórumok, a kérdőívek, az esettanulmányi kiértékelések szolgáltatnak jó alapot.

A katasztrófavédelmi felkészítés és tájékoztatás igen jól megtervezett, azonban az embereket ezen információkkal (veszélyhelyzettől mentes időkben) elérni igen nehéz. Általánosságban elmondható, hogy katasztrófavédelem nem lévén, a magyar lakosság kevésbé kompromisszum kész, nehezebben fogadja be a preventív információkat, szemben a nyugati

szomszédainknál. Nehezebben ad ki pénzt akár egyéni, akár kormányzati szinten a megelőzésre, mely sokszor jelentősen növeli a következményből szárazó anyagi károkat.

Az oktatásban, a tantervi tematikában, a kerettantervek készítésekor minden alkalommal éles viták alakulnak ki a gyermekek veszélyhelyzeti nevelésével kapcsolatban. A katasztrófavédelmi szakemberek minden lehetséges módon próbálják átültetni a megelőzés képességét a diákokba, ám a túlterheltségükre hivatkozva a döntéshozók elvetik az akár egy féléves, heti egy óraszamos képzés lehetőségét is.

Mindenki döntse el maga, hogy gyermekének egy tánc-és dráma, esetleg technika órára vagy egy veszélyhelyzeti alkalmazkodási és cselekvési készséget javító, önmentésre felkészítő tantárgyra volna-e inkább szüksége.

FELHASZNÁLT IRODALOM

[1] Schmidt Petra: A katasztrófavédelmi lakosságfelkészítés új aspektusai, avagy miként hat a lakosság felkészültsége, illetve a katasztrófapszichológia alkalmazása az emberi élet megóvására veszélyhelyzetben, TDK pályamunka. Budapest 2008 (ZMNE)

[3] Tóth József-Trócsányi András: A magyarság kulturális földrajza 59. oldal (1997), Pro Pannónia Kiadó

[3] Schmidt Petra: Az utóbbi idők extrém időjárási anomáliái, avagy a víz, mint hazánk szélsőséges felszíninformáló ereje, TDK pályamunka Budapest 2011 (ZMNE)

ÁTOLVASOTT IRODALOM

- Veresné Hornyacsek Júlia: A lakosság katasztrófavédelmi felkészítésének elméleti és gyakorlati kérdései *I. kötet*, ZMNE, Budapest: 2005. pp. 1-118. ISBN nélkül URL: http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/phd/2005/veresne_hornyacsek_julia.pdf Letöltve: 2013. 03. 11.
- Harai Dénes: Az alkalmazott antropológia kérdőjelei és katonáink biztonsága, Budapest (2012) <http://portal.zmne.hu/download/KULTANTROP2.pdf> Letöltve: 2013. 03. 11.
- Prof. Dr. Bolgár Judit nyá. mk. ezredes, Szekeres György mk. alezredes: Katasztrófa és kríziskommunikáció lélektani alapjai - elektronikus jegyzet a védelmi igazgatás szereplői számára (2009) <http://www.vedelemigazgatas.hu/elemekek/katasztrofa%20es%20krizis%20kommunikacio.pdf> Letöltve: 2013. 03. 12.